№ 136 Երեքշաբթի Դեկտեմբերի 1 — 1887 — Երեքշաբթի Դեկտեմբերի 1 № 136

ՏԱՍՆ ԵՒ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ։
Առանձին համարները 7 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)։

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

1888 Թւին

(ՅՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ԱՐՁԱԳԱՆՔ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԸ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՄԻ ԵՒ ՆՈՅՆ ԴԻՐՔՈՎ ԵՒ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՊՐՕԳՐԱՄԱՅՈՎ.

I. Տեղեկութիւններ կառավարութեան գործողութիւնների և օրէնսդրական միջոցների մասին։—II. Առաջնորդող յօդուածներ հասարակական կեանքի նշանաւոր հարցերի վերաբերութեամբ։—III. Թղթակցութիւններ հայաբնակ տեղերից. ընդհանուր տեսութիւն հայ և օտար լրագիրների տեղեկութիւնների և կարծիքների։—IV. Տնտեսական և առևտրական հարցերի քննադատութիւն։—V. Յօդուածներ ժողովրդական կրթութեան վերաբերութեամբ։—VI. Արտաքին տեսութիւն. յօդուածներ և տեղեկութիւններ արտասահմանեան հասարակական և քաղաքական կեանքի նշանաւոր անցքերի մասին։—VII. Կրիտիկա և մատենախօսութիւն։—VIII. Ֆէլիէտօն։—IX. Զանազան լուրեր։—X. Յայտարարութիւններ։

«Արձագանքին» 1888 Թ. կաշխատակցեն բոլոր ներկայ աշխատակիցները։

Տարեկան բաժանորդագինն է 5 րուբլի։ Կէս տարվանը 3 րուբլի։

Թիֆլիսում ստորագրութիւնն ընդունվում է խմբագրատանը և «Կենտրօնական գրավաճառանոցում»։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, въ редакцію «Арцаганкъ». արտասահմանից՝ Tiflis, Rédaction du journal arménien «Ardzagang»։

Ապառիկ բաժանորդագրութիւն չէ ընդունվում։

Խմբագիր-Հրատարակիչ ԱԲԳԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պէտք է սկսել ուսումնասիրել. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ֆրանսիական հանրապետութեան նոր նախագահ. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.— ԲՕՐՍԱ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Պատկերներ Վասպուրականի հայոց կեանքից.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԷՏՔ Է ՍԿՍԵԼ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԵԼ

«Մշակի» անցեալ համարներից մէկում հաղորդվեցաւ մի ուշադրութեան արժանի լուր, թէ Կովկասեան ուսումնարանական շրջանի պ. հոգաբարձուի կարգադրութեամբ ռուսաց դպրոցների ուսուցիչները սկսել են ուսումնասիրել տեղական տ ն ա յ ի ն ա ր դ ի ւ ն ա բ ե ր ո ւ թ ի ւ ն ն ե ր ը։ Կովկասի արդիւնաբերութեան այդ հետաքրքիր ճիւղը ուսումնասիրելու համար պ. Եանովսկի ուղարկել է ուսուցիչներին մի ծրագիր, որը քաղված է Ռուսաստանի մէջ այդ նպատակի համար գոյութիւն ունեցող ընկերութիւնների կազմած մանրամասն ծրագիրներից, և այդ ծրագիրների համեմատ, արդէն գաւառական ռուսաց դպրոցների շատ ուսուցիչներ ձեռնարկել են այդ գործին, և ուսումնասիրում են տնային արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերը։

Քննել թէ որ աստիճանի կարևոր է ժողովրդի պարապմունքների և տեղական արդիւնաբերութիւնների ուսումնասիրութիւնը, բացատրել թէ ինչքան հետաքրքիր և կարևոր է ի միջի այլոց ուսումնասիրել տ ն ա յ ի ն ա ր դ ի ւ ն ա բ ե ր ո ւ թ ե ա ն այս կամ այն ճիւղը,—հարկաւոր չէ, քանի որ այդ մասին շատ անգամ առիթ է եղել խօսելու «Մշակի» մէջ։ Դժուար, է ի հարկէ, սպասել, որ ժողովրդական դպրոցների ուսուցիչները կարողանան զանազան ծ ր ա գ ի ր ն ե ր ո վ ղեկավարվելով հիմնաւորապէս և ամենայն ճշդութեամբ ուսումնասիրել տնային արդիւնաբերութիւնը. այդ բանը անելու համար իւրաքանչիւր մի ուսումնասիրող պէտք է ունենայ նախապատրաստութիւն, բայց քանի որ մեր երկրում մենք չունենք ն ա խ ա պ ա տ ր ա ս տ վ ա ծ ա ն ձ ա ն ց մի խումբ, քանի որ մենք չունենք ուսումնասիրողների մի որոշ ընկերութիւն, որի անդամները պտտէին մեր երկրի զանազան կողմերը՝ ուսումնասիրութեան նպատակով, ուստի կամայ ակամայ պէտք է բաւականանալ քչով, առ այժմ փորձել այդ ուսումնասիրութեան գործը, առաջ տանել նոյն իսկ ոչ-մասնագէտ մարդկանց միջոցով։ Եւ այդ նպատակի համար ամենայարմար մարդիկը ժողովրդական դպրոցների վարժապետներ են, որոնք միայն կարող են փոքր ինչ նպաստել տնային արդիւնաբերութեան և առհասարակ ամեն տեսակ ուսումնասիրութեան գործին։ Այս պատճառով պ. հոգաբարձուի մտադրութիւնը կարող է անկասկած մի արդիւնք ունենալ։ Սակայն մեր գաւառներում և գիւղերում կան մարդիկ, որոնք իբրև տեղական ազգաբնակութեան պատկանող անձինք, որոնք իրանք դուրս եկած լինելով մեծ մասամբ գիւղական շրջաններից, և իրանց կեանքի մեծ մասը անցկացրած լինելով տեղական ժողովրդի մէջ, կարող են աւելի աջողութեամբ և աւելի հեշտութեամբ ուսումնասիրել երկրի տնային արդիւնաբերութիւնը, սկզբից արդէն ծանօթ լինելով շատ տեսակ պարապմունքների մանրամասնութիւններին։

Դրանք հայոց դպրոցների վարժապետներն են։

Եթէ մի կողմից այդ վարժապետները չունեն ուսումնասիրութեան այնքան նախապատրաստութիւն, որ կարողանային մի որոշ ծրագրով սկսել այդ ուսումնասիրութիւնը, բայց միւս կողմից, դրանք իբրև տեղացիներ, հեշտութեամբ կարող են ձեռք բերել ամեն տեսակ տեղեկութիւններ, հեշտութեամբ կարող են որոշել այս կամ այն արդիւնաբերութեան վերաբերեալ տեղեկութիւնների որ աստիճանի հիմնաւոր լինելը։ Շատ բան որ եկւորների համար կարող է անհասկանալի թւալ մեր ժողովրդի կեանքի մէջ, շատ բան որ դժուար բացատրելի կարող է լինել հեռուից եկող ուսումնասիրողի համար՝ որը ծանօթ չէ տեղական լեզուներին, ժողովրդի սովորութեան և պարապմունքներին, շատ հեշտ մատչելի կը լինի այն մարդկանց համար, որոնք իրանք արդէն շատ բան գիտեն նոյն իսկ այն պատճառով՝ որ անմիջական կապ ունեն այդ ժողովրդի հետ։ Եւ հէնց այդ պատճառով, կրկնում ենք, հայոց դպրոցների վարժապետները կարող են մեծ ծառայութիւն անել մեր երկրի ուսումնասիրութեան գործին, եթէ կ ա մ ե ն ա ն, եթէ անկեղծօրէն ձեռք զարկեն այդ գործին։ Մեր վարժապետները ընդհանրապէս դպրոցից դուրս՝ այնպիսի միակերպ և ապարդիւն կեանք են անցկացնում, որ պարապելով մի այդպիսի համակրելի աշխատանքով, ոչ թէ միայն օգնած կը լինէին միմիայն գործին, այլ դրանով նրանք իրանց եւս մեծ օգուտ տուած կը լինեն, նպաստելով իրանց սահմանափակ մտաւոր զարգացման լայնանալուն, և վերջապէս հեռու մնալով այն մեռելային անգործունէութիւնից, որի մէջ ներկայումս խորասուզված են մեր վարժապետները, դպրոցից դուրս ոչինչ չանելով, քանի որ այդ մարդիկ իրանց դասերից ազատ ժամերը մեծ մասամբ զբաղվում են կամ բամբասանքներով, կամ միմեանց դէմ ինտրիգաներ լարելով, և կամ թէ այնպիսի բաներով, որոնց նպատակն է միայն ժամանակը սպանել։ Ուրեմն պատճառ կայ յոյս ունենալու, որ հայոց դպրոցների վարժապետներն էլ, իբր գիւղական-գաւառական կեանքի մտաւոր առաջնորդներ, յետ չեն մնայ և այդ կարևոր գործին կը նպաստեն իրանց օգնութեամբ, ուսումնասիրելով իրանց տեղերի արդիւնաբերութիւնները։ Առ այժմ մեր խօսքը յատկապէս տ ն ա յ ի ն ա ր դ ի ւ ն ա բ ե ր ո ւ թ ե ա ն ն է վերաբերում, և մենք կաշխատենք «Մշակի» յաջորդ համարներից մէկում ծանօթացնել այն ծրագրի հետ, որով կարելի է ձեռնարկել այդ ուսումնասիրութեան գործին։

Խ. Մ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Նոր-Բայազէտ, 21 Նոյեմբերի

«Մշակի» 124 համարում տպված է Նոր-Բայազէտից Ս. Բ. ստորագրութեամբ մի յօդուած, որտեղ պ. յօդուածագիրը ի թիւս այլոց ասում է թէ քաղաքիս կշեռքի կապալառուն խարդախութիւններ է անում մթերքներ կշռելիս, նրանցից իր համար ապօրինի բաժիններ է հանում, թէ չուկայում աժան գնով վաճառում են վարակված անասունների կաշիներ և թէ չուկայի վերատեսուչը (базарный смотритель) անտարբեր է դէպի իր պաշտօնը։

Որովհետև այս թղթակցութիւնը ուղղակի կապ ունի իմ պաշտօնական պարտաւորութիւններիս հետ, պատճառը որ՝ թէ քաղաքը, թէ չուկան և

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

(Իմ յիշողութիւններից)

Ե.

Ցուցեալ ծերունին ձգեց գլուխը բարձի վրա և պահ մը լռեց։ Քիչ յետոյ նա ուզում էր նորից շարունակել, բայց տեսնելով իր նուաղումը,—«Եկէք, որդիք, ասաց, աջս առէք ու գնացէք ձեր տներ.. ձիկ թողէք մենակ, կուզեմ քիչ հանգստանամ։»

Եւ ամենքը արտասուալից աչքերով համբուրելով նրա չորացած ձեռքը, մեկնեցան սենեակից։ Երբ ամենէն վերջ դուրս էր գնում նաև Մկրտիչ աղան, նա նկատեց, որ հիւանդը ճգնում է շուռ գալ միւս կողի վրա, երեսը դէպի պատն ուղղելով։ Նա հարկ համարեց սպասել դրան մօտ, առանց հաջի աղայի գիտութեան։

—«փորձեա զիս, Տէր, և քննեա զիս, փորձեա զերիկամունս իմ և սիրտ իմ»—մրմնջում է ծերունին ու լռում։ Մկրտիչ աղան մէկ երկու րոպէ սպասելուց յետոյ ոտի ծայրերով մօտենում է հաջի աղային ու տեսնում, որ ամեն ինչ վերջացած է....

—Ա՛խ, ափսոս իմ հաջի աղան։

Լուսահոգի ծերունու այդ վերջին օրուան մանրամասնութիւնքը հաղորդեց ինձ նրա եղբօրորդի պ. Պետրոսը, որ չը զլացաւ, ի հարկէ, քննադատել իր կողմից նրա ճառի «անհեթեթութիւնը»...

Նրա մահից յետոյ մուղսի Մկրտիչը մնաց «հին» գաղափարների միակ ներկայացուցիչը Զըթչենց տան մէջ։ Պօղոս ու Պետրոս «ախպերները» մէկ լայն կրծքով շունչ քաշեցին. մեծամասնութիւնը այս անգամ նրանց կողմն էր։ Նրանք, հակառակ հաջի աղայի կտակի, ամենևին չէին ուզում «մեծ» ընդունել—այդ բառի բուն նշանակութեամբ—Մկրտիչ աղային։ Նրանք որոշեցին մի ներքին ու համր պատերազմ պահել իրանց «նախապաշարեալ» եղբօր դէմ։

Գալով Մկրտիչ աղային—նա արդէն առաջուց էլ կարող էր գուշակել այդ ամենը, բայց նա երբէք չէր ցոյց տալիս իր դժգոհութիւնը այդ մասին։ Նա նայում էր նրանց վրա ճիշտ այն ներողամտութեամբ, ինչպէս անում է այդ մի փորձառու կրթիչ իր չար աշակերտների վերաբերութեամբ։ Բայց բանն այն է, որ ինչպէս ամեն գործի մէջ, այնպէս էլ այստեղ մենակութիւնը մի անտանելի ձանձրոյթ էր նրա համար։ Իր փոքր եղբայրների մահը անբուժելի վէրքեր էին բացել նրա սրտում։ Նա հաստատ համոզված էր թէ ինքը իր խիստ չափաւոր տաղանդով չէր կարող մենակ պահել իրանց տան հեղինակութիւնը այն բարձրութեան վրա, ուր թողել էին դայն իր բազմահմուտ նախորդները։ Այդ համեմատութիւնը այնքան աւելի սոսկալի էր երևում, որքան նա խոր թափանցում էր իր համաքաղաքացիների այժմեան կեանքի բոլորովին նոր հանգամանքների մէջ։ Յուսահատութիւնը կատարեալ էր և նա կարծես վճռել էր—թերևս առանց կատարեալ կամքի—վերջ տալ իր հոգևոր կեանքին։ Կամ դուցէ նա վճռել էր մոռացութեան տալ իր ցաւերը՝ իր միակ մխիթարիչ—օղիով...

Ինչպէս արդէն վերն յիշել եմ, մուղսի Մկրտիչ աղան մի բացառութիւն էր Զըթչենց տան մէջ, որ մօտիկ յարաբերութիւն ունէր տաճիկ իշխանաւորների հետ։ Թէև նա ամենայն սրբութեամբ պահում էր իրանց աւանդական սովորութիւնը և երբէք իր այդ ծանօթներին չէր թոյլ տալիս պատուել իրան փոխադարձութեամբ, բայց այդ նրան չէր արգելում շարունակել նրանց հետ իր մտերիմ աղընչութիւնը։ Եւ նա շուտուց ի վեր սովորած էր նրանցից արաղի սիրահարը լինել։

Իրանց տան վերջին հանգամանքները ստիպեցին նրան քառապատիկ խմած գաւաթների քանակը։ Նա խմում էր գիշերը իր առանձնասենեակում, չը նայելով իր դժբաղդ կնոջ արտասուքներին։ Հաջի աղայի մահուան ժամանակ արդէն նրա դրութիւնն էլ բաւական ծանր էր և հազիւ երկու շաբաթ անցած,—նա բռնվեցաւ թոքախտի ու ընկաւ անկողին։ Նա էլ մերժեց բժշկի ծառայութիւնը և երեք շաբաթ անցած-չանցած—ազատվեցաւ իր բոլոր հոգսերից...

Մեռնելիս նա աւելորդ գտաւ կրկնել Զըթչենց տան աւանդական կտակը՝ իր եղբայրներին։

—

Այդքան կարճ միջոցում վերցուաւ երկրի երեսից մի սերունդ, որ ամբողջ երկու դար մի անջնջելի համակրութիւն էր զարթուցել հազարաւոր մարդոց մէջ՝ իր անխարդախ արդարութեամբ, տոկունութեամբ, բարութեամբ ու մաքուր քրիստոնէական ոգով։

Վերջին տարիներ կարծես մի ներքին ոյժ քաշում տանում էր նրանց իրարու մօտ։ Կարծես նրանք, ձանձրացած այս աշխարհից, ուր ամեն ինչ տակն ու վրա եղել ու խանգարվել էր, դիմում էին մի ուրիշ, աւելի ապահով տեղ, հեռու մեր մթնոլորտից՝ բանալով միմեանց իրանց սրտի վէրքն ու յուզումները... Ա՛յդպէս թողին ու գնացին, գրեթէ մի ակնթարթում, մուղսի Աւետիսն ու Ստեփանը, Մկրտիչ, Յովհաննէս ու Կարապետ «ախպերները»։

Ցիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի։

Վերջացաւ նրանց հետ նաև Զըթչենց «հին» տունը և տեղի տուեց «նորին»։ Նրանց «նոր» յաջորդները ունէին, ի հարկէ, իրանց յատուկ ծրագիրն ու իդէալները։ Նրանք ուրախ էին, որ «Նոր Զըթչենց» ֆիրման զերծ էր իրանց նախնեաց «փտած» ու «վերացական» գաղափարներից։ Նրանք համոզված էին վերջապէս թէ այդ նոր ֆիրման, թէպէտ տարբեր ուղղութեամբ, բայց աւելի մեծ հռչակ պիտի ունենար քանի մի տարիէն յետոյ։

Սպասենք...

Տ. Փիրումեան

…թէ նրա վերատեսուչը գտնվում են անմիջապէս իմ հսկողութեան ներքոյ և պ. յօդուածագիրըն հրաւիրում է իմ ուշադրութիւնը, ուստի հարկաւոր եմ համարում ասել թէ յօդուածագրի յիշատակած դէպքերից ոչ մինն էլ մինչև այժմ տեղի չէ ունեցել և չէ էլ կարող ունենալ, հակառակ դէպքում, յօդուածագրի լոկ խօսքերից ի բաց, գոնէ նեղացրած մարդիկներից անմիջապէս կը ստացվէր որ և իցէ մի բողոք, իսկ բողոքելու գործում, թող ների ինձ ասել, տեղական ժողովուրդը շատ յառաջադէմ է, մինչև անգամ ամենաչնչին բանի մասին նա գիտէ ձանձրացնել պաշտօնական անձինքներին, ուր մնաց վերոգրեալ զանցառութիւնների համար:

Գալով աղբիւրների խանգարվելուն, կասենք որ սրանից շատ առաջ քաղաքիս «խաչեր» աւված թաղը միայն ջուր ունէր, իսկ մնացեալ թաղերի բնակիչները խմում էին գետի և ջրհորի ջուր. այն թաղերը, որոնք թւով երկու են, որչափ ինձ յայտնի է եղել, սկսել են ունենալ աղբիւրի ջուր 1885 թւից և աղբիւրները գոյութիւն ունեցել են ոչ թէ հասարակութեան ծախսով, այլ մասնաւոր անձանց օժանդակութեամբ, և ոչ երկու ամիս, ինչպէս ասում է պ. յօդուածագիր Ս. Բ., այլ երկու տարի. այժմս էլ քաղաքի դէպուտատը ձեռք է զարկել նրանց վերանորոգութեանը և որքան շուտ յաջողվի այդ ձեռնարկութիւնը, այնքան յիշեալ թաղերը շուտ կունենան ջուր, որի մասին ես կը խնդրէի պ. դէպուտատի ուշադրութիւնը և յառաջադէմ հետևողութիւնը: Պէտք է այն էլ ի նկատի ունենալ, որ ջրի խողովակները հողից են և ջարդվում են շուտ շուտ նրանց վրայից անցնող հազարաւոր սայլերից. այդ դէպքում անշուշտ կարող են մնալ և ջուրը շարունակ լինել, եթէ լինեն երկաթեայ խողովակներ, ինչպէս այդ գործ է դրված Թիֆլիսում:

Պ. յօդուածագիր Ս. Բ, թէև հրաւիրում է իմ ուշադրութիւնը, բայց բոլորովին զուր է, քանի որ ուշադրութիւնս արդէն հրաւիրված է և ի թիւս այլոց աչքի առաջ ունեմ նորա ամենամօտ ազգականների օրինազանցութիւնները, որոնցից մինը իր շինութիւնը դրել է փողոցի մէջ տեղը, իսկ միւսը նոյն կերպով խլել է քաղաքի սեփական հողը, ապա ուրեմն ինչ կարծիք, որ սրանք և իմ նրանց հանդէպ բացարձակ դատը օգնել են վերոյիշեալ յօդուածի առաջ գալուն. իսկ եթէ Պ. Ս. Բ. գրելով վերոյիշեալը «Մշակի» էջերում ունի կամ սպասում է իր նիւթական օգուտը, ես խորհուրդ եմ տալիս նրան որոնել և սպասել անձնական օգուտներն այլ դէպքերից:

Աւելորդ չեմ համարում այս ևս ասել, որ պ. յօդուածագիրը իր թղթակցութեանց վերջումը իւր պաշտպան հանդիսանալով տեղւոյս բարեկարգին, դիպչում է քաղաքացիներին, անուանելով նրանց միամիտ աղաներ և այլն: Այս դէպքումն էլ պ. Ս. Բ.-ի կողմից տեսնվում է ոչ այնքան բարձրացնելը հ. բարեկարգի անունը, որչափ խայթելը քաղաքացիներին, անուանելով նրանց միամիտ աղաներ և այլն, որոնք, որչափ ինձ յայտնի է, մօտ ժամանակներումս հրաժարեցրին նրան հոգաբարձութեան պաշտօնից և նորա քեռուն ուսուցչութեան աւագութիւնից, ի հարկէ, ուսումնարանական գործերին նպաստելու պատճառով, ապա ուրեմն կարծիք չը կայ որ Պ. Ս. Բ. տեսնում է իր հաշիւները և դորա համար էլ յիշում է այդ մասին: Սրանից յետոյ կարող ենք սպասել յարձակումներ և ուսումնարանի և նորա արժանաւոր գործիչների վրա. բայց կարող է և չը պատահել, որովհետև սրանով արդէն զգուշացրած է:

Խնդրեմ պ. խմբագիր, բարեհաճել ձեր պատուական լրագրի մէջ ամբողջապէս ամփոփել այս յօդուածը, որպէս զի ընթերցող հասարակութիւնը կարդալով Ս. Բ.-ի թղթակցութիւնը, կարդայ և նորա հերքումը:

Նոր-Բայազէտ քաղաքի պրիստաւ Յովհաննէս Ճենանեանց:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Որովհետև դեկտեմբեր ամիսը արդէն հասել է, խնդրում ենք «Մշակի» բաժանորդներին շուտով գրվել մեր լրագրին:

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են: «Մեր քաղաքային վարչութիւնը, աչքի առաջ ունենալով հացի օրից օր թանգանալը, մտադիր է ցորենի գինը էժանացնելու մտքով՝ ուրիշ տեղից բերել տալ ցորեն: Դումայի մի քանի ձայնաւորներն էլ համաձայնվել են այդ գործի համար իրանցից փող տալ: Ցորենի գինը 1—50 կոպէկից բարձրացել է արդէն մինչև 1 ր. 80 կ., իսկ գարին մինչև 1 րուբլի պուդը:»

—

Մեզ գրում են ԵՐԵՒԱՆԻՑ հետևեալը: «Նոյեմբերի 20-ին հասան այստեղ Ալէքսանդրոպոլ նորակոչ զինուորները: Նոյն օրը Երևանում նրանց ճաշկերոյթ տրվեցաւ և այստեղից նրանք ուղևորվեցան դէպի Ամարաթ: Ալէքսանդրոպոլի նորակոչները տեսքով բոլորն էլ առողջ երիտասարդներ են:»

—

ՇՈՒԼԱՎԷՐԻ մեր թղթակիցը գրում է մեզ: «Նոյեմբերի 22-ին տեղիս թատերասէրները մի հայերէն ներկայացում տուեցին յօգուտ հայոց երկսեռ դպրոցների: Ներկայացրին հնացած և շատ անգամ խաղացված պիէսաները, որոնցից ժողովուրդը արդէն ձանձրացել է: Դահլիճը լի էր բազմութեամբ, այնպէս որ ասեղ գցելու տեղ չը կար: Ներկայ էին հանդիսականների մէջ՝ դատաւորը և ուրիշ պատուաւոր մարդիկ և կանայք: Բայց ցաւելով պէտք է ասենք որ ներկայացումը շատ անկարգ կերպով անցաւ:»

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մի շատ յարգելի անձնաւորութիւն գրում է մեզ հետևեալը: «Հոկտեմբեր ամսի երկրորդ կիսում այստեղ պ. Սաֆրազեան իր ընկերների և սիրողների հետ միասին ներկայացրին «Սանդուխտ կոյս» պիէսան յօգուտ տեղիս երկսեռ ուսումնարանների: Տոմսակները բաժանում էին գլխաւորապէս մի հոգաբարձու և մի ուսուցիչ, որոնք անում էին ներկայացման համար և միւս անհրաժեշտ կարգադրութիւնները: Հասարակութիւնն էլ, իմանալով որ ներկայացումը տրվում է յօգուտ ուսումնարանի, ուրախութեամբ էր առնում տոմսակներ և թատրօնը լի էր բազմութեամբ: Եւ ահա մենք մինչև օրս սպասում էինք որ հոգաբարձութիւնը կը տայ լրագրի միջոցով ներկայացումից ստացված արդիւնքի ու նրա իսկական գործադրութեան մասին հաշիւը, սակայն դժբաղդաբար մինչև այժմ հաշիւ չէ տալիս»:

—

ՆՈՎՕՁԵՐԿԱՍԿԻՑ մեզ գրում են: «Մեր յայտնի նկարիչ Գ. Բաշինջաղեան նոյեմբերի վերջերին գալով մեզ մօտ, իր պատկերների ցուցահանդէսը բացեց: Յարգելի նկարչի պատկերները, առհասարակ, խոր տպաւորութիւն գործեցին մեզ վրա. նրանք ներշնչում են մարդու մէջ սէր դէպի բնութեան գեղեցկութիւնը: Մեր նկարիչը սիրալիր ընդունելութիւն գտաւ Նովօչերկասկի հասկացող դասակարգի կողմից. նա լսում էր միմիայն գովասանական խօսքեր և քաջալերված էր այստեղի թէ ռուսների և թէ փոքրաթիւ հայերի կողմից: Նոյնը պատահել է նրա հետ և Ռոստովում: Բայց բուն հայոց քաղաքում, Նոր-Նախիջևանում, մեր նկարչին շատ անտարբեր կերպով ընդունեցին, նոյն իսկ չը պահպանելով նրա վերաբերմամբ քաղաքավարութեան ամենատարրական կանոններն անգամ:

—

Մեզ գրում են ՇՈՒԼԱՎԷՐԻՑ հետևեալը: «Մինչև այժմ մեր ժողովուրդը դժուարանում էր տարեկան 300 ր. վարձ տալ ուսուցչին, իսկ այսօր նա տալիս է 2,000 րուբլի: Բայց կրկին մեր ուսումնարանական գործերը կրիայի քայլերով են առաջ գնում: Ցաւալի դրութեան մէջ է և ուսումնարանի ազգային գրադարանը, որ հիմնվել է մի քանի տարի առաջ մի պարոնի շնորհով. այժմ այդ գրադարանի գրքերը յայտնի չէ թէ ում տան անկիւնում են թափված, ու այնտեղ փտում են: Այդ գրադարանը կազմվել է սրա նորա նուիրատուութեամբ, և նուիրատուների նպատակն էր որ իրանց ընծայած գրքերը մարդիկ կարդան, նրանցից օգտվեն և ոչ թէ որ գրքերը փտեն: Իսկ մեր ուսուցիչները, փոխանակ գործ կատարելու, միմեանց հետ կռւում են, միմեանց դէմ ինտրիգաներ են լարում:»

—

Այս օրերս ստացանք Եզնիկ քահանայ Երզնկեանից նրա աշխատասիրած «Հայկական ձայնագրութեան» դասագիրքը, որը տպված է Էջմիածնում, և կազմված է «Հայոց դպրոցների համար»: Գիրքը բացի եկեղեցական երգերից, պարունակում է իր մէջ և քանի մի մանկական և ժողովրդական ձայնագրած երգեր: Թէ որքան աջող և հետևողաբար են դասաւորված դասագրքի վարժողութիւնները, թէ որքան կանոնաւոր են այդ վարժողութիւնները և նոտաների ուսուցման մեթօդները, և վերջապէս թէ որքան արժէք ունեն այն բոլոր ձայնագրական տերմինները, որոնք գործ են ածվում Երզնկեան քահանայի դասագրքի մէջ,—այդ մասին մենք չենք ուզում խօսել: Դասագրքի կազմողը կարծում է որ հայկական նոտաների աւանդելը մի զգալի պահանջ է դարձել արդէն, և դրան ապացոյց է համարում իր դասագրքի երկրորդ անգամ տպագրվելը, գտնելով իր սեփական գրքի մէջ «գլխաւոր արժանաւորութիւնները» (այդ մի փոքր անհամեստութիւն է, կը նկատենք անցողաբար), բայց չը նայած այդ բոլորին մենք մի փոքր կասկածով ենք նայում հայկական ձայնագրութեան և նոտաների ապագայի վրա. մեզ թվում է թէ հայկական նոտաներ կոչված նշանները չեն կարող ծառայել որոշ նպատակին, քանի որ նրանց միջոցով անկարելի է ուսումնասիրել համաշխարհային մուզիկան. և ինչ միտք ունի ստեղծել առանձին նոտաներ, քանի որ այդ նոտաներ սովորողները՝ եթէ ուզում են երգել և նուագել, պէտք է նորից անպատճառ եւրօպական նոտաներ սովորեն: Այդպէս նեղ կերպով նայել մուզիկայի վրա, միանգամայն անտեղի է, և հաստատապէս կարելի է ասել, որ եկեղեցական երգեցողութիւնից դուրս մեր նոտաները ոչինչ ապագայ չեն կարող ունենալ:

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են: «Այսօր, նոյեմբերի 27-ին, մի հայ երիտասարդ Մ. Տ. Գ., որ մի 4 ամիս առաջ պսակվել էր մի հայ օրիորդի հետ, Ղուբայում, քանի մի ժամանակ առաջ զրկվելով իր պաշտօնից և նիւթապէս վատ դրութեան մէջ գտնվելով, գնում է Բագուի բաղնիսներից մէկը, վերցնում է առանձին սենեակ և այդտեղ րէվօլվերի գնտակի հարուածով վերջ է տալիս իր կեանքին:»

—

Մեր թղթակիցը գրում է մեզ ԲԱԳՈՒԻՑ հետևեալը: «Ուրախութեամբ հաղորդում եմ ձեզ, որ պ. Շահգեդանեանի գործարանը այլ ևս չէ վաճառվում: Գուստավ Լիստ առաջարկում է միայն 350 հազար րուբլի, իսկ պ. Շահգեդանեան չը դիջանելով, չէ կամենում ծախել գործարանը այդ գնով:»

—

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ պ. Գ. Կիտայեանց, գրվելով իր անունով եկող 1888 թւի համար «Մշակի» մի օրինակի, մի և նոյն ժամանակ ուղարկել է մեզ դարձեալ 10 րուբլի, խնդրելով որ այդ փողով ուղարկենք «Մշակը» մի ամբողջ տարվայ ընթացքում ում որ կը կամենանք:

—

Մենք յայտնեցինք արդէն որ Մօսկվայից, Ժամհարեանց եղբայրներից ստացանք 30 րուբլի, որպէս զի այս փողով ուղարկենք «Մշակի» տարեկան 3 օրինակ ում որ կը կամենայ խմբագրութիւնը: Մենք կարգադրեցինք այսպէս. մի օրինակ Ժամհարեանցի անունից ուղարկել Պետերբուրգի համալսարանի գրադարանի ուսանողական բաժնին, երկրորդ օրինակը Թիֆլիսի մի արական դպրոցի աշակերտներին, իսկ երրորդ օրինակը Թիֆլիսի իգական մի դպրոցի աշակերտուհիներին: Իսկ պ. Կիտայեանցից, Աստրախանից ստացված 10 րուբլով կուղարկենք մի օրինակ, Կիտայեանցի անունից, Ֆրանսիայի Մօնպէլիէ քաղաքի գիւղատնտեսական դպրոցի հայ ուսանողներին:

—

Փարիզից մի պարոն գրում է մեզ հետևեալ նամակը: «Ամբողջ 23 տարի շարունակ ես խուլ էի, բայց վերջապէս ազատվեցայ այդ ցաւից ամենահասարակ միջոցով: Ես պատրաստ եմ ամեն մարդուն, ով կը ցանկանայ, նամակով և, ի հարկէ, առանց որ և է վարձատրութեան, նկարագրել այն միջոցը, որով ես բժշկվեցայ խլութիւնից: Ցանկացողները կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. Парижъ (Францiя) Doct. Nicolson, 4 Rue Drouot. Paris.»

—

ԱՐԴԻՆԱ գիւղից մեր թղթակիցը մեզ գրում է: «Ոչ մի տարի Շիրակում այդքան շատ գողութիւններ և թալանութիւններ չեն եղել, որքան այս տարի: Անցեալ հոկտեմբերի 14-ին, օրինակ, Կարսի շրջանի Թուրքերը սարսափելի թալանութիւններ և մարդասպանութիւններ գործեցին Ալէքսանդրոպոլից 5 վերստ հեռու, այն ճանապարհի վրա, որ դէպի Կարս է տանում: Յանցաւորներին գտնելու համար նահանգապետը գործ դրեց հետևեալ միջոցը. որովհետև կասկած էր ընկնում թէ յանցաւորները դուրս էին եկել Շիրակ գաւառի Թուրք-ղարափափախ երկու գիւղերից, այն է Մօլլա-Մուսայից և Ղարաքիլիսայից, այդ պատճառով այդ երկու գիւղերում նահանգապետը կանգնեցրեց յիսուն յիսուն կօզակներ, որոնք պէտք է ապրէին, ուտէին, խմէին և իրանց ձիերին էլ կերակրէին գիւղի հաշւով՝ մինչև որ գիւղացիք մատնացոյց չանէին յանցաւորների վրա: Թուրքերը չեն սիրում, ի հարկէ, այդ տեսակ էկզեկուցիա, սակայն դա միակ միջոց է նրանց զսպելու իրանց աւազակութիւններն անելու մէջ:»

—

Շաբաթ օր, նոյեմբերի 28-ին, կովկասեան շտաբի զինուորական խորհրդարանի դահլիճում կայացաւ Ռուսաց կայսերական աշխարհագրական ընկերութեան կովկասեան բաժնի ընդհանուր նիստը, որին բացի բազմաթիւ անդամներից և հիւրերից, ներկայ էր և իշխան Դօնդուկօվ-Կորսակօվ: Այդ նիստին պ. Կուլբերդ կարդաց մի զեկուցում «Աւղանական սահմանագիծը որոշող յանձնաժողովի աշխատանքների և ռուսաց ու Աւղանիստանի նոր սահմանի մասին»: Պարոն զեկուցանողը մի ընդհանուր տեսութիւն արեց այն բոլոր յարաբերութիւնների և բանակցութիւնների մասին, որոնք եղել են Անգլիայի և Ռուսաստանի կառավարութիւնների մէջ, և հաղորդեց թէ ինչ դրութեան մէջ է աւղանական սահմանագլխի հարցը, որի գլխաւոր կէտերը արդէն յայտնի են ամենքին: Նկարագրելով ռուսաց և աւղանական այժմեան սահմանագիծը, զեկուցանողը հաղորդեց, որ ռուսների գալը լաւ ներգործութիւն է արել ընդհանրապէս այդ նոր երկրների վրա, վերջ է տուել ամեն տեսակ աւազակային խմբերի շարժումներին և գրաւել է տեղական ազգաբնակութեան համակրութիւնը: Ժողովականները այդ զեկուցման մասին առարկութիւն անել հարկաւոր չը համարեցին, միայն մի ինժեներ, որ ինչպէս երևաց, լաւ ծանօթ է այդ սահմանագլխի հարցին, այն միտքը յայտնեց, որ առհասարակ ռուսաց այժմեան սահմանագիծը անցնում է մեծ մասամբ անապատային տեղերով, և տնտեսական ու քաղաքական մեծ անյարմարութիւններ է ներկայացնում:

—

Ինչպէս յայտնի է պ. Ն. Փիթոյեվ ունի իր տանը մի թատրօնական դահլիճ, որի մէջ ամեն տարի սիրողները տալիս են մի շարք ներկայացումներ, մեծ մասամբ օպէրէտներ, զանազան բարեգործական նպատակներով: Այս տարվայ ներկայացումների շարքը սկսվեց շաբաթ, նոյեմբերի 28-ին: Տալիս էին յօգուտ նոր հիմնած Արտիստական ակումբի Լըկօկի «Рука и Сердце» օպէրէտը: Թատրօնը կատարելապէս լի էր. ներկայացումը ընդհանրապէս լաւ անցաւ:

—

Լսում ենք, որ Խորէն վարդապետ Ստեփանէ, որ Պետերբուրգից յետ կանչվեցաւ Էջմիածին, այժմ ուղարկվում է Ղրիմի Ս. Խաչ վանքը, Էջմիածնի հոգևոր իշխանութեան կարգադրութեամբ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀ

—

Երբ որ Ժիւլ Գրէվի հրաժարվեց ֆրանսիական հանրապետութեան նախագահի պաշտօնից և հեռագիրը մեզ լուր բերեց թէ հանրապետութեան նախագահի պաշտօնի վրա ընտրվեցաւ Սադի-Կարնօ, լրագիրների ընթերցողների մեծ մասը միմեանց հարցնում էին՝ ով է Սադի-Կարնօ: Եւ իրաւունք ունէին: Երբ կօնգրէսի ընտրութիւնների հետևանքը դեռ ևս յայտնի չէր, ամենքը հաւատացած էին, որ հանրապետութեան նախագահ կընտրվի Ֆրանսիայի այժմեան յայտնի պետական գործիչներից մինը: Ոմանք ասում էին թէ նախագահ կընտրվի Ֆէրրի, միւսները թէ Բուլանժէ այդ պաշտօնին կարժանանայ, ոմանք էլ համոզված էին թէ ընտրված լինելու ամենից շատ հաւանականութիւն ունին կամ Ֆլուրանս, կամ Ֆրէյսինէ, կամ Ֆլօկէ և այլն,—բայց ոչ ոք չէր մտածում

Սադի-կարնոյի մասին, որովհետև մեզանից մեծ մասը չը գիտէինք էլ նրա գոյութեան մասին անգամ։

Եւ մասամբ դա շատ ներելի էր Սադի-կարնոյի մասին որ և է տեղեկութիւն չունենալու, որովհետև այդ անձնաւորութիւնը, որին այժմ վիճակվել է վարել Ֆրանսիական հանրապետութեան Նախագահի պաշտօնը, իսկապէս բաւական անյայտ և համեստ քաղաքական գործիչ էր։ Սադի-կարնօ թէև պատգամաւոր էր ազգային ժողովի, բայց չէր յայտնվում իր հռետորութեամբ, այլ աւելի հակված էր դէպի գրաւոր ծանր աշխատանքները։ Նա միշտ մասնակցում էր պարլամենտական այլ և այլ յանձնաժողովներին, տոկունութեամբ աշխատում էր, մեծ եռանդով մշակում էր իրան յանձնարարած ծրագիրները և մեծ խնամքով ու մանրակրկիտ կերպով պատրաստում էր այս կամ այն հարցի մասին զեկուցումները։ Ասում են որ ֆրանսիական ազգային ժողովի դիւանատունը (բիւրօ) լի է Սադի-կարնոյի անթիւ զեկուցումներով և օրինագծերով, որոնք պէտք է խոստովանվել, միշտ մեծ խնամքով և օրինակելի խղճմտանքով էին կազմվում։ Սադի-կարնօ իր մասնագիտութեամբ ինժեներ է և նա Գամբէտտայի մինիստրութեան մէջ մասնակցեց որպէս հասարակաց աշխատանքների մինիստր, այնուհետև Ֆրէյսինէի մինիստրութեան կազմակերպութեան մէջ էր մտել, որպէս ֆինանսների մինիստր։ Բայց այս անձնաւորութիւնը այն աստիճան համեստ գործիչ է եղել միշտ, որ մեծամասնութեան համար այդ հանգամանքն էլ աննկատելի անցաւ և կատարեալ մոռացութեան տրվեցաւ, որ Սադի-կարնօ, Գրէվիի նախագահութեան օրով՝ երկու անգամ մինիստր է եղել։

Սադի-կարնօ, որքան մեզ յայտնի է, մօտ 50 տարեկան մարդ է։ Նա իր քաղաքական համոզմունքներով պատկանում է ձախակողմեան կենտրոնին, այսինքն չափաւոր հանրապետականների կուսակցութեանը։

Սադի-կարնոյի ծննդավայրը Ֆրանսիայի կօտ-Դ'Օր անուանված նահանգն է, որը Ֆրանսիային նոյն ազգանունով արդէն երկու պետական նշանաւոր գործիչներ է պարգևել։ Այդ երկու նշանաւոր գործիչներից մինը այժմեան նախագահի պապն է, միւսը սրա հայրն է։

Առաջինը, կոմս Լազար կարնօ, ծնվեցաւ կօտ-Դ'Օր նահանգում 1753 թւին, յայտնվեցաւ որպէս նշանաւոր մաթեմատիկոս և ֆիզիկոս, որի նախաձեռնութեանը պարտական է իր գոյութեամբ Փարիզի այժմեան Բազմարուեստեան դպրոցը, նոյնպէս յայտնի է, որպէս Ֆրանսիական յեղափոխութեան ամենաազնիւ, եռանդոտ, ոգևորված ու խելացի գործիչներից մինը։

Միւսը, սրա որդին, և Ֆրանսիական հանրապետութեան այժմեան նախագահի հայրը, Հիպօլիտ կարնօ, ծնվեցաւ 1801 թւին, ստացաւ իր բարձրագոյն կրթութիւնը Գերմանիայում և յայտնվեցաւ որպէս գրող, հրապարակախօս և պետական մարդ։ 1848 թւի ֆրանսիական յեղափոխութեան ժամանակ Հիպօլիտ կարնօ ամենամեծ դերերից մէկն էր խաղում։ Նոյն իսկ 1848 թւին կարնօ նշանակվեցաւ ժողովրդական լուսաւորութեան և դաւանութիւնների մինիստր։ Մինչև 1851 թիւը կարնօ միշտ մասնակցում էր իր հայրենիքի քաղաքական կեանքին և մինիստրութիւնից հրաժարվելուց յետոյ էլ միշտ ընտրվում էր ծայրայեղ ձախակողմեան կուսակցութեան կողմից, որպէս ազգային ժողովի պատգամաւոր։ Երբ Նապօլէօն III-ը, պետական հարուածից յետոյ բռնի կերպով նստեց Ֆրանսիական կայսերական գահի վրա, կարնօ, գեներալ Կավանեակ և Հէնօն միակ հանրապետականներն էին, որոնք ընտրվեցան օրէնսդիր ժողովի պատգամաւորներ,—բայց երեքն էլ մերժեցին երդվել Նապօլէօն III-ին և ստիպվեցան հրաժարվել պատգամաւորների կոչումից։

Այնուհետև կարնօ այլ ևս չէր մասնակցում իր հայրենիքի քաղաքական կեանքին և մինչև մահը մասնաւոր կեանքի մէջ յետ քաշված էր ապրում, գրականական աշխատութիւններին նուիրված։

Ուրեմն ֆրանսիական հանրապետութեան այժմեան նորընտիր նախագահը ծագում է մի հռչակաւոր հօրից և հռչակաւոր պապից։ Ո՞րչափով նա ինքն կարդարացնի ֆրանսիական ազգի սպասելիքները,—այդ մեզ ցույց կը տայ մօտիկ ապագան։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Յայտնի է, որ ֆրանսիական հանրապետութեան սահմանադրութիւնը՝ հետևելով միապետական ժամանակի մի քանի սովորութիւններին, պահանջում է, որ հանրապետութեան նախագահը կաթօլիկ դաւանութեան պատկանող լինի։ Յայտնի է և այն, որ վերջին նախագահական թեկնածուներից մէկն էլ Ֆրէյսինէ էր, որը պատկանում է բողոքական դաւանութեան։ Նոյեմբերի 21-ից հեռագրում են Փարիզից, որ Ֆրէյսինէ կաթօլիկութիւն ընդունեց, որպէս զի կարողանայ նախագահ ընտրվել։ Թէ որքան ճիշդ է այդ լուրը, առ այժմ չէ կարելի ասել։

—Փարիզից եկած վերջին տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ հանրապետութեան նախագահի ընտրութիւնը այնքան էլ խաղաղ չէ անցել, ինչպէս երևում էր մինչև այժմ։ Մի քանի օր շարունակ Փարիզի մէջ գտնվող զօրքը կազմ և պատրաստ էր՝ ամեն տեսակ դէպքերի համար. Փարիզում տիրապետում էր կատաղի շարժում և յուզմունք։ Զանազան կուսակցութիւնների մէջ տեղի են ունեցել ընդհարումներ։ Շատ տեղ արիւնալից կռիւներ են պատահել ոստիկանութեան և ամբոխի մէջ։ Իսկ հազարաւոր բանւորներ փողոցների մէջ խմբվելով, գոչում էին. «կեցցէ կօմմունան»։ Տեղի են ունեցել բազմաթիւ ձերբակալութիւններ։

—Բերլինից հեռագրում են, որ Թիւրքիան ևս երեք մեծ պետութիւնների դաշնակցութեան կողմն է։

—Կ. Պօլսի բօլգարական գործակալ Վուլկօվիչ Պօլսից Սօֆիա ուղևորվեցաւ՝ իր կառավարութեան հետ մի քանի այնպիսի խնդիրների վրա խորհրդակցելու, որոնք վերաբերում են Թիւրք-բօլգարական հաշտութեան։

—Սօֆիայից հեռագրում են, որ ազգային ժողովը հնարաւոր համարեց այժմ լուծել Հայրենասիրական Միութեան մասնաժողովները, որոնք կազմվել էին մի քանի ժամանակ սրանից առաջ թէ Սօֆիայում և թէ գաւառներում։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Ղորդ որ աղջիկ ունենալը ցաւ է, ասաց Թիֆլիսեցի վաճառականը դիմելով իր ծանօթ ատրճանաւորին բուլվարի վրա։

—Հ'ը, ինչ կայ, ինչ է պատահել, հարցրեց հեգնութեամբ ատրճանաւորը։

—Վա՜հ, լրագիրներ չէք կարդում. տօ, եղբայր, էս րօպէիս Ֆրանսիան տակն ու վրա է եղել, Նախագահ Գրէվի հրաժարական է տուել։

—Է, ինչ անենք։ Վերջապէս աղջիկները ինչ մեղաւոր են, որ Նախագահը հրաժարվել է։

—Վա՜հ, եղբայր, ինչ էք ասում, բացականչեց վաճառականը զայրացած, Գրէվի, որ աղջիկ չունենար, փեսայ էլ չէր ունենայ, իսկ եթէ էդ անպիտան փեսան էլ չունենար, էս բոլոր բաները չէին պատահի, և նա իր պաշտօնում կը մնար։ Ցաւ է էլի, կատարեալ ցաւ աղջիկ ունենալը։ Տօ, մի աղջկայ համար թագաւորութեան նման պաշտօնից զրկվել կը լինի. խղճմտանք է՞։

—Ի՞նչ էք ասում, ինչ, վրա բերեց աւելի զայրացած վաճառականը. էս ամբողջ աշխարհը կանանց մեղքը չի՞ քաշում։

—Ախ, կանայք, ախ կանայք, կրկնեցին միաբերան մի քանի չափահաս աղջիկ ունեցող վաճառականը և կլուբների գերի ատրճանաւորը, իրանց գլուխները թափահարելով.....

***

Գերմանական լրագիրները հաղորդում են մի հնադարեան զարմանալի սովորութեան մասին Աւստրիայում, այդ երկրի կայսրների թաղման հանդիսի ժամանակ, որը հիմնված է այն գաղափարի վրա թէ մահվան առջև ամենքը հաւասար պիտի լինեն։ Երբ Աւստրիայի կայսրը մեռնում է և նրա մարմինը հանդիսով տանում են գերեզմանոցում թաղելու, պալատական արարողապետը մօտենում է գերեզմանոցին և բախելով իր փոքրիկ դաւազանով փակված դուռը, պահանջում է, որ դուռը բանան և դագաղը ներս թողնեն։ Այն ժամանակ գերեզմանոցի ներսից լսվում է մի խորհրդաւոր ձայն.

—Ո՞վ է այդտեղ, հարցնում է ձայնը։

—Նորին կայսերական մեծութիւն, Աւստրիայի օգոստափառ կայսրը, Ունգարիայի թագաւորը, Գալիցիայի իշխանը և այլն և այլն, լինում է արարողապետի հպարտ պատասխանը։

—Այդ տեսակ մի անձնաւորութիւն ես չեմ ճանաչում, լսվում է կրկին գերեզմանոցի ներսի ձայնը։

Արարողապետը երկրորդ անգամ է բախում գերեզմանոցի դուռը և ասում է, «բաց արէք»։

—Ո՞վ է այդտեղ, երկրորդ անգամ լսվում է ներսից։

—Աւստրիայի կայսրը, լինում է պատասխանը։

—Այդպիսի մարդուն ես չեմ ճանաչում, նորից պատասխանում է խորհրդաւոր ձայնը։

Վերջապէս արարողապետը երրորդ անգամ է բախում դուռը, և երրորդ անգամ գերեզմանոցի դրան ետև հարցմունք է լսվում թէ՝ «ո՞վ է եկել»։

—Մեր եղբայր Ֆրանցն է եկել, և ուզում է Աստուծու առջև ներկայանալ, արտասանում է վերջապէս արարողապետը։

Անմիջապէս գերեզմանոցի դռները բացվում են և «Ֆրանց եղբօր» դագաղը ազատօրէն ներս է մտնում յաւիտենական հանգստարանը։

***

Երկու ընկերների մէջ խօսակցութիւն։

—Գիտե՞ս, բարեկամ, սարսափելի է լինում այն րօպէն, երբ մարդը մեր ներկայ դարում այն գիտակցութեանն է հասնում թէ՝ սէրը, պատիւը և փառքը մի լաւ պապիրօսի գին էլ չունեն։

—Այո, ուղիղ է (պատասխանում է միւս ընկերը մի և նոյն ժամանակ դէն գցելով իր պապիրօսը), բայց աւելի էլ սարսափելի է այն գիտակցութիւնը, որ ծխախոտի վրա ակցիզը մտցնելուց յետոյ՝ պապիրօսներն էլ անպիտան են դարձել։

***

Դատարանում մեղադրվածը յայտնում է, որ Մ. վկան թշնամաբար է տրամադրված իրան դէմ, այդ պատճառով նա խնդրում է դատարանին հեռացնել այդ կողմնապահ վկային։

—Ի՞նչ է ձեր փոխադարձ թշնամութեան պատճառը, հարցնում է Նախագահը, չը լինի՞ թէ դուք կռւել էք միմեանց հետ։

—Ոչ, պարոն նախագահ։

—Գուցէ նա ձեզ փող է պարտ, կամ դուք նըրան փող էք պարտ....

—Այդ էլ չէ։

—Ուրեմն ինչի՞ էք կարծում, թէ վկան ձեզ դէմ թշնամութիւն ունի։

—Որովհետև ես եմ նրան խորհուրդ տուել պըսակվելու և նրա համար նշանածը ես եմ ճարել։ Այդ բանը նա ինձ երբէք չի ների և միշտ ոխ կը պահի ինձ դէմ։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 Նոյեմբերի։ Գէորգեան տօնը կատարվեցաւ սովորական հանդիսաւորութեամբ։ «Гражданинъ» հաղորդում է, որ Ձմեռնային պալատում եղած ճաշկերոյթի ժամանակ Թագաւոր կայսրը առաջարկեց Գէորգեան ամենաաւագ ասպետի, Վիլհէլմ կայսրի կենացը, և նոյնպէս բոլոր գէորգեան ասպետների կենացը։

ԼՕՆԴՕՆ, 27 Նոյեմբերի։ Արտաքին գործերի մինիստրի օգնական Ֆերգիւսօն, երէկ արտասանեց Հիլֆորդի պահպանողական ընկերութեան մէջ մի ճառ, որի մէջ յայտնեց, որ պատճառ չը կայ կարծելու թէ այս կամ այն պետութիւն պատերազմի է պատրաստվում։ Մի տեղից միւս տեղ զօրքերի փոխադրելը կատարվում է այն չափով, որքան հարկաւոր է նախազգուշացնող միջոցներ պահպանելու համար և ոչինչ առիթ չը կայ երկիւղ կրելու, թէ եւրօպական խաղաղութիւնը կը խախտվի։

ՎԻԵՆՆԱ, 27 Նոյեմբերի։ Երէկ կայսրի նախագահութեամբ տեղի ունեցաւ պատերազմական խորհուրդ, որի մէջ մասնակցում էին՝ Էրցհերցօգ Ալբրէխտ, կոմս Կալնօկի, պատերազմական մինիստրը, շտաբի գլխաւորը և մի քանի աւագ օֆիցերներ ընդհանուր շտաբի։ Խորհուրդի նիստը երեք ժամ տևեց։ Կիսապաշտօնական «Presse» լրագիրը հաւատացնում է, որ խորհրդակցութեան առարկան էր Գալիցիայի սահմանների վրա զօրքերի թիւ մեծացնելու դիտաւորութիւնը։ Բայց խորհուրդը վճռեց առայժմ նոր զօրքեր չուղարկել Գալիցիա, քանի որ այդ կարգադրութիւնը կարող էր յարձակողական կերպարանք կրել։ Իսկ եթէ ռուսաց զօրքերի թիւը սահմանների վրա դորձեալ աւելանալու է, այն ժամանակ Աւստրիան անմիջապէս ձեռք կառնի համապատասխան միջոցներ։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ, 27 Նոյեմբերի։ Անարխիստ Մօստ դատապարտված է մի տարվայ բանտարկութեան։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 Նոյեմբերի։ Ներքին գործերի մինիստրը որոշեց, առաջվայ պէս, 50 ռուբլիով վարձատրել այն մարդկանց, որոնք կը բռնեն զինուորագրութիւնից խուսափող հրէաններին, ներկայ զինուորակոչի ժամանակ։ Գլխաւոր զինուորական դատարանը, ընդդէմ Մէզվէզօվսկու, կօլէժսկի սօվէտնիկ Ցոէֆանօվիչի և այլոց վճռաջինջ գանգատը կովկասեան զինուորական նահանգական դատարանի որոշման դէմ քննելուց յետոյ, վճռեց մեղադրվածների բոլոր գանգատները թողնել առանց հետևանքի։

ՓԱՐԻԶ, 27 Նոյեմբերի։ Գօբլէի հրաժարվելուց յետոյ նոր մինիստրութիւնը կազմելու, կարնոյի առաջարկութեամբ Ֆալիէր համաձայնվեց կազմել նոր կաբինէտը, որի կազմակերպութեան մէջ մտնելու են նախկին մինիստրութեան մի քանի անդամները։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 Նոյեմբերի։ «Гражданинъ» լրագիրը հաղորդում է, որ առևտրական և արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնների վրա լրացուցիչ տուրք դնելուց յետոյ՝ ենթադրութիւն կայ գործածութեան մէջ մտցնել պարտաւորեցուցիչ մասեաններ՝ հարկերի հաշիւը պահելու համար։ Այդ հարկերը բաժանելու վերաբերութեամբ մտադրութիւն կայ այնպէս անել, որ ամեն մի ձեռնարկութիւն աւելի չը վճարի, քան թէ զուտ արդիւնքի 2,29°/₀։ Տուրքի շատացնելուց ազատ կը մնան Թուրքեստանի և Ամուրեան գեներալ-նահանգապետութիւնները և Անդրկասպեան շրջանը։

ՓԱՐԻԶ, 28 Նոյեմբերի։ Նոր մինիստրութեան մէջ կը մտնեն՝ Րուվիէ, Ֆլուրանս և Ֆէրրօն։ Մինիստրութեան միւս անդամների վերաբերութեամբ առ այժմ ոչինչ չէ վճռված, և մինիստրութեան վերջնական կազմակերպութիւնը հազիւ թէ երկուշաբթի օրուանից առաջ տեղի ունենայ։

ԲԵՐԼԻՆ, 28 Նոյեմբերի։ Լանդվերի և լանդշտուրմի (հանրազօրք) վերաբերեալ օրինագիծը բաժանում է դոցա երկու կարգի. առաջին կարգի լանդվերի ծառայութեան ժամանակամիջոցը մընում է այժմեանը,—այն է հինգ տարի, իսկ երկրորդ կարգինը՝ մինչև 39 տարեկան հասակը. լանդշտուրմի առաջին կարգը բաղկանում է մինչև 39 տարեկան հասակի այն բոլոր անձինքներից, որոնք զօրաբանակի մէջ չեն ծառայում, իսկ երկրորդը՝ ծառայութիւնից դուրս եկած բոլոր զինուորականներից, սկսած 39 տարեկանից մինչև 45 տարեկան հասակը։

ՄՕՍԿՎԱ, 28 Նոյեմբերի։ Այսօր Լուբիանսկի հրապարակում, ներկայութեամբ Մեծ իշխան Նիկօլայ Նիկօլաեվիչ Աւագի, զինուորական և քաղաքացիական վարչութիւնների և Մօսկվայում եղող բոլոր զօրքերի տեղի ունեցաւ առաջին գրենադերեան զօրաբաժնի այն հերոսների արձանի բացումը, որոնք մեռել են վերջին ռուս-թիւրքական պատերազմի ժամանակ Պլեվնայի, Կարսի, Հաջի-Վալիի և Ալաջայի մօտ։ Արձանի բացման ժամանակ պատարագ մատուցեց միտրօպօլիտ Իօաննիկի, գրենադերեան զօրագնդի քահանաների հետ։ Երբ բարեմաղթութիւններ եղան Թագաւոր կայսրի կեանքի համար, տեղի ունեցան թընդանօթաձգութիւններ։ Մեծ իշխանի ներկայութեամբ Լուբիանսկի հրապարակի վրա տեղի ունեցաւ զօրախաղ։ Ժամը 4-ին քաղաքային դուման ճաշ տուեց, որին ներկայ էին՝ Նորին Բարձրութիւնը, բարձր հոգևորականութիւնը և զինուորական ու քաղաքային վարչութիւնների ներկայացուցիչները։

ՕԴԷՍՍԱ, 28 Նոյեմբերի։ Անգլիայից այստեղ հասաւ «Ապահովութեան և ապրանքների տեղափոխութեան ռուսաց ընկերութեան» առաջին նաւը՝ «Պետր», որը ունի ամեն տեսակ նոր յարմարութիւններ, և կարող է պարունակել մինչև 1,000 տօնն։ Անգլիայից սպասվում են նոյնպիսի կազմակերպութիւն ունեցող էլի երեք նաւեր։ Տեղ հասած նաւը անմիջապէս կը սկսի ապրանքներ տեղափոխել, իսկ կանոնաւոր երթևեկութիւնը կը սկսի այն ժամանակ, երբ բոլոր նաւերն էլ այստեղ հասած կը լինեն։

ԲԵՌԼԻՆ, 28 Նոյեմբերի։ Հացահատիկների մաքսահարկը բարձրացնելու համար կազմված յանձնաժողովը ընդունեց Վինդհօրստի առաջարկութիւնը՝ որի համեմատ նոր մաքսահարկերը չեն դրվի մինչև 1888 թւի մարտի 31-ը բերվող իրերի վրա, եթէ միայն կապացուցվի, որ դրանց գնելու պայմանները կապված են եղել մինչև ներկայ թւականի նոյեմբերի 26-ը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 Նոյեմբերի։ Ուղղակի տուրքերի դեպարտամենտի դիրեկտոր Րիխտէր նշանակված է ֆինանսների մինիստրի խորհրդի անդամ, իսկ այդ խորհրդի անդամ Կօբէկօ նշանակված է յիշեալ դեպարտամենտի դիրեկտոր։ «Гражданинъ» լրագիրը հաղորդում է, որ 1888 թւին ձիապահութեան պետական վարչութիւնը միջոցներ ձեռք կառնի գիւղական ձիերի տեսակները լաւացնելու համար։ Հիպատոսների կանոնադրութեան վերաքննութիւնը աւարտվում է. ի միջի այլոց վճռված է, որ իսկական հիւպատոսներ կարող են լինել միմիայն ռուսահպատակները։

ՓԱՐԻԶ, 29 Նոյեմբերի։ Նախագահ Կարնօ երէկ ընդունեց դիպլօմատիական ներկայացուցիչներին, և պատասխանելով նրանց շնորհաւորութիւններին, ասեց, որ ինքը շատ երախտապարտ

է նրանց այն ցանկութեան համար, որով նրանք աշխատում են պահպանել Ֆրանսիայի բարեկամական յարաբերութիւնները դէպի օտար պետութիւնները։ Երէկ, մի ոմն Օբերտէն, որը արհեստով ապակի գցող է, գալով ազգային ժողովարանի ընդունարանը, խնդրեց դուրս կանչել Գօբլէին և Ֆերրիին։ Դուրս եկաւ նրա մօտ միայն Ֆերրի, որի վրա Օբէրտէն երեք անգամ ատրճանակ արձակեց։ Ֆերրիի վէրքերը վտանգաւոր չեն. նա կարողացաւ տուն վերադառնալ ոտով։ Ներկայ եղողները ուզում էին հէնց նոյն տեղում գնտակահար անել Օբէրտէնին։ Նրա ցուցմունքներից և նրա մօտ գտնված թղթից եզրակացնում են որ նա պատկանում է 20 մարդկանցից բաղկացած մի ընկերութեան, որը վճռել է նոյն եղանակով գործել։ Վիճակով նրան ընկաւ առաջին անգամ այդ չարագործութիւնը կատարել։ Նրա ընկերակիցը պէտք է ատրճանակ արձակէր Գօբլէի վրա, բայց վերջին րօպէին վայր գցեց ատրճանակը և անյայտացաւ։ Ենթադրում են, որ Օբէրտէն ունի հոգեկան հիւանդութիւն։

ԽԱՐԿՕՎ, 30 նոյեմբերի։ Ախտիրեան գաւառի կարլօվի վօլօստի 36 գիւղացիների գործի մասին, որոնք մեղադրվում էին իշխանութեանը դիմադրելու մէջ, դատաստանական պալատը հետեւեալ վճիռը կայացրեց. Եֆիմ Կօտլեարին՝ գիւղացիներին գրգռելու համար՝ զրկել բոլոր իրաւունքներից և աքսորել Սիբիրի ոչ հեռաւոր տեղերը, երեք գիւղացիներին իրաւունքներից զրկել և բանտարկել կալանաւորների գնդում մի տարի և երեք ամսով, Գօլիա գեղջկուհուն մի և նոյն պատժին ենթարկել, Կօտլեարի որդուն բանտը դնել մէկ տարով, ութ գիւղացիներին, որոնց թւում և գեղջկուհի Գիսկայային բանտարկել 6 ամսով. մնացած 20 մեղադրվածները արդարացրած են։

ՓԱՐԻԶ, 30 նոյեմբերի։ Կէսօրին Ֆալիէր Ելիսեան պալատումն էր և յայտնեց, որ աչքի առաջ ունենալով այնպիսի մինիստրութիւն կազմակերպելու անկարելութիւնը, որի մէջ կենտրոնացած լինէին հանրապետական տարրերը, նա հրաժարվում է իրան տուած յանձնարարութիւնը կատարելուց։

ՓԱՐԻԶ, 30 նոյեմբերի։ Ֆէրրիի կեանքի դէմ արած փորձը, ըստ երևոյթին, լարեց յարաբերութիւնները կուսակցութիւնների մէջ։ Պատգամաւորների ժողովում չափաւոր և արմատական կուսակցութիւններին պատկանող անդամների մէջ կռիւներ պատահեցան այն պատճառով, որ չափաւորները մեղադրում էին անհաշտ մամուլը ոգէտ ամբոխին գրգռելու մէջ։ Չափաւոր մամուլը պահանջում է փոփոխութիւններ մտցնել մամուլի մասին օրէնսդրութեան մէջ։ Օբէրտէն յայտարարեց, որ երեքշաբթի կը յայտնի իր համախոհների անունները, եթէ այդ ժամանակամիջոցին իր բարեկամները չեն կոտորի Րուվիէի մինիստրութեան անդամներին։ Ֆալիէրի հրաժարման պատճառով, նոր մինիստրութիւն կազմելու յանձնարարութիւնը տրված է Տիրարին։

ՀԱՄԲՈՒՐԳ, 30 նոյեմբերի։ Լուր է տարածվել, որ Բիսմարկ երէկ հիւանդացել է Ֆրիդրիխսրուէ-ում և թէպէտ հիւանդութիւնը անցել է, սակայն նա պիտի գործերով չը պարապի։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

Նոյեմբերի 27-ին

Ռուսաց 1 ռուբլ Լօնդօնի վրա արժէ	$21\frac{3}{16}$	պէնս.
— — Համբուրգի վրա —	$179\frac{1}{4}$	պֆ.
— — Փարիզի վրա —	$223\frac{3}{8}$	սան.
Ոսկի — արժէ — . .	9 ›	4 կ.
Մաքսային կուպօններ — . .	180 ›	50 ›
Արծաթ — — — . . .	1 ›	33 ›
Բօրսային զիսկօնտներ — . .	$5\frac{3}{4}$ և ›	7% ›
Պետակ. բանկ. 5% տոմս 1-ին շրջանի	99 ›	75 ›
— — — — 2-րդ —	98 ›	— ›
— — — — 3-րդ —	97 ›	75 ›
— — — — 4-րդ —	97 ›	75 ›
— — — — 5-րդ —	97 ›	87 ›
— — — — 6-րդ -	— ›	— ›
Արևելեան 5% փոխառութ. 1-ին շրջ.	97 ›	75 ›
— — 2-րդ —	97 ›	50 ›
— — 3-րդ —	97 ›	50 ›
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	275 ›	75 ›
— երկրորդ —	246 ›	25 ›
$5\frac{1}{2}$% րէնտա	103 ›	— ›
Ոսկեայ րէնտա.	194 ›	— ›
Եօթներորդ կօնսօլիդած փոխառութիւն.	163 ›	— ›
Նոր երկաթուղային րէնտա . . .	98 ›	— ›
5% գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդ. ընկ.	167 ›	— ›
Գրաւ. թղ. Ազնւ. բանկի . . .	97 ›	50 ›
$5\frac{1}{2}$% գրաւական թղթեր Խերսոնի կալուած բանկի.	98 ›	62 ›
6% գրաւակ. թղ. Խարկօվի կալ. բան.	101 ›	12 ›
— — Պօլտավայի — —	101 ›	12 ›
— — Պետ.Տուլսկ. — —	101 ›	12 ›
— — Կիևվի — —	101 ›	12 ›
— — Մոսկվայի — —	101 ›	12 ›
— — Բեսարաբ. Տավր. —	101 ›	— ›
— — Նիժ. Սամար. —	101 ›	— ›
— — Վիլնայի —	101 ›	— ›
— — Թիֆլիսի—27 և 43 տ.	98 ›	50 ›
— — Քութայիսի-18 և 43 տ.	99 ‹	— ›
Վօլժսկօ-Կամսկի բանկի ակցիաները	710 ›	— ›
Ռուսաց երկաթուղիների գլխաւ. ընկ.	264 ›	— ›
Բրիլնսկ-Վօլօգօյի ընկ.	83 ›	— ›
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օբլիգացիաներ.	93 ›	87 ›
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ .	93 ›	50 ›
Օդեսայի — — .	93 ›	25 ›
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. ընկ. օբլ. .	83 ›	— ›
Նոր փոխառութիւն.	81 ›	87 ›

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը թոյլ է։

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Ց Ա Ց Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

Արդէն ծախվում են կատարելագործված, սպիտակ բոցով, անվտանգ

ՇՎԷԴԱԿԱՆ ԼՈՒՑԿԻՆԵՐԸ

ԱՄԵՆԱԷԺԱՆ ԳՆՈՎ։

Մեծ քանակութեամբ առնողներին ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԶԻՋՈՒՄՆ ԿԸ ԼԻՆԻ։

Գործարան Գ. Ա. ՏԷՐ-ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆԻ և ընկերութեան, Թիֆլիսում, ՎԵՐԱ կոչված թաղում։ 3—50

ԺԻՐԱՐԴԻՄԱՆ ՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ, որը գետեղվում է նախկին Արծրունու գալերէյում, № 4, 5, 30, 32, 34 և 57, ստացված է մեծ քանակութեամբ՝

ՍՊԻՏԱԿ ՔԱԹԱՆ, կանանց և տղամարդկանց սպիտակեղէնի համար։ ՍԵՂԱՆԻ ՍՊԻՏԱԿԵՂԷՆԻ 6, 12, 18 և 24 մարդու համար, սփռոցներ, անձեռոցիկներ, երեսսրբիչներ, քաթանի և բատիստի թաշկինակներ։

ԴՕՇԱԿԻ ՀԱՄԱՐ ՏԻԿ. տոպրակների համար պարուսին, և պարուսինի տոպրակներ։

ՋԸ ԹՐՋՎՈՂ ՔԱԹԱՆ բրեզենտների համար և պատրաստի բրեզենտներ ամեն մեծութեան և այլն և այլն։

ԲԱՄԲԱԿԵՂԷՆ ԱՊՐԱՆՔ սեփական գործարանից, այսինքն՝ մադապօլամ, դօմէստիկ, կրէապ, տիրօլի կտաւ, նոյնպէս և բամբակի տիկ՝ սպիտակեղէնի համար։

ԳՈՒԼՊԱՆԵՆԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ

Բրդից, մետաքսից, ֆիլդեկօսից, և բամբակից շապիկներ, տաշօրներ, ֆուֆայկաներ, կանանց և երեխայոց գուլպաներ. բրդից շապիկներ և տաշօրեր, ՊՐՕՖԵՍՕՐ ԵԳԵՐԻ ՍԻՍՏԵՄԱՅՈՎ ԳՈՐԾՎԱԾ և այլն և այլն։

ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ԲԱՑՈՒ ՔԱՂԱՔՈՒՄ, Օլգինսկայա փողոց, տուն Բալաբէգ Լալայեանի։

Դօննէր և Լէյաց

2—3

Լ. Բ. ԽԻԴԻԿԵԼԻ

ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԸ

(Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա, Ալէքսանդրեան այգու մօտ) ընդունում է բաժանորդութիւն 1888 թւին հրատարակվելի բոլոր պարբերական հրատարակութիւնների համար, խմբագրական գնով։ 9—15

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

(Вѣнскій магазинъ)

Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա, Մղիվանիի տանը, առաջին կլասիկան գիմնազիայի դիմաց։

Պատիւ ունեմ յայտնելու Թիֆլիսի յարգելի հասարակութեանն, որ ՄՕՏ ՕՐԵՐՍ ստացել եմ զանազան յայտնի և նշանաւոր գործարաններից ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ տղամարդկանց և երեխայոց աշնանային և ձմերային ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ ամենավերջին ձևի։ Ամենի համար գները մատչելի և ձեռնտու են։

10—12 Վ. Խուդավերդեանց

COMPAGNIE DES MESSAGERIES MARITIMES

PAQUEBOTS-POSTE FRANÇAIS.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

(ՄԵՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ)

Կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ.

Ուրբաթ, 4 դեկտեմբերի, ԲԱԹՈՒՄԻՑ դուրս կը գնայ շոգենաւ MENDOZA (ՄԷՆԴՕԶԱ) նաւապետ LARTIGUE (ԼԱՐՏԻԳ) մտնելով Կ. Պօլիս, Զմիռնիա և Սիրա։

Ագենտները՝ ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ պ. Գ. ԷՍՍԷՆԺԷՐ, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ԳԷՈՐԳ ՀԷԶՈՒԲԵԱՆ ՀԷԶՈՒԲԵԱՆՑ։ 3—3

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ.

Չորեքշաբթի, դեկտեմբերի 9-ին, ՄԻՆԳՐԷԼԻԱ (MINGRÈLIE) շոգենաւը, նաւապետ ԺԻԲՈՒԷՆ (GIBOIN) դուրս կը գնայ Բաթումից դէպի Տրապիզոն, Օրդու, Սամսօն, Կ. Պօլիս և Մարսէյլ։ Տեղեկութիւնների մասին պէտք է դիմել ընկերութեան գործակալներին. Բաթումում պ. Գարանիօնին և Թիֆլիսում պ. Բէնօին, նախկին Արծրունու գալերէում, № 103. 3—4

Օ Ր Ա Ց Ո Յ Ց

1888

ՆԱՀԱՆԴ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Գինն է 15 կօպէկ

Գումարով առնողները՝ գումարի քանակութեանը նայելով, նշանաւոր զիջումն կունենան։

Օրացոյցին կցած է՝

1) Եկեղեցական և կայսերական տօները ազգային ուսումնարաններում։
2) Հայոց եկեղեցական ծխական ուսումնարանների կանոնները և ծրագիրները։
3) Կենտրոն. գրավաճառանոցի հայերէն գրքերի լիակատար ցուցակը։
4) Երազահան հարուստ և ընդարձակ։

Վաճառվում է

ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

Հասցէն՝ Центральная книжная торговля въ Тифлисѣ.

Ճանապարհածախսը առնողների վրա է։ 6—6

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲԱԺՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ԹՈՅԼՏՒՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՑԱԾ

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՄԿՆԴԵՂ

ՄԻՇՈՒՆԱՑ

ՄԵԾ ԵՒ ՓՈՔՐ ՄԿՆԵՐԸ կատարելապէս ոչնչացնելու համար։ Արկղիկի գինը 1 ր. 50 կ. Արկղիկի 1/4 արժէ 60 կ.։

Հեղուկ բաղլինջների դէմ։ Սրուակի գինը, վրձինով միասին 1 րուբլի։

Լու, ցեց, բողոճ ոչնչացնելու փոշի։ Գօրակի գինը 1 ր. 20 կ. դուտապէրչի մեքենան առանձին. 1/2 գօրակ 65 կ.

Սմբակային օծուն, Բիս Գուտմանի, ձիերի սմբակները ամեն օր օծելու համար, պահպանում է սմբակը ճաքելուց և նալելու միջոցին թուլանալուց։ Գօրակի գինը 1 րուբլի։

Կուզբի ճարպի օծուն, պահում է խոնաւութեան դէմ և կակուղ դրութեան մէջ՝ կօշիկները, բոտինները, ձիերի սանձերը։ Գինը 75 կօպ.

Մազերի ներկ, սև, շագանակագոյն և չէկ։ Մի անգամ ներկված մազերը իրանց գոյնը պահում են մինչև վեց շաբաթ։ Ներկված մազերը չէ կարելի զանազանել բնական մազերից։ Արկղիկը 3 րուբլի.

Բիս. Գուտման

Գլխաւոր պահեստ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ գտնվում է Վ. Գրիվնակի դեղատան ապրանքների մագազինում, «Լօնդօն» հիւրանոցի տակ, Զուբալօվի տանը։ 70—100

EXPORTATION-IMPORTATION

CONSTANTIN P. CHÉHIANTZ

MILAN (ITALIE)

Կօնստանտին Պ. ՇԽԵԱՆՑԻ առևտրական գրասենեակը լինելով ՄԻԼԱՆ, և ունենալով ուղղակի յարաբերութիւններ Իտալիայի, Շվէյցարիայի և Ֆրանսիայի ֆաբրիկաների հետ, կընդունի յանձնարարութեամբ ապրանքներ ծախելու համար հետևեալները՝ մետաքս, բօժօժ, մետաքսի և բօժօժի մնացորդք, բուրդ, բամբակ, ցորենեղէն, նաւթ և ընդհանրապէս Կովկասեան միւս ամեն տեսակ ապրանքները, որոնք ծախվում են Եւրօպայում։ Յանձնարարութեամբ կընդունի դարձեալ առնել Եւրօպայի ամեն տեսակ ապրանքներ Կովկասի համար։ Ամբողջ ապրանքները ստանալուց աժան և ձեռնտու պայմաններով փող կը տայ ի հաշիւ. մանրամասն տեղեկութեանց համար գրել այս հասցէով. Monsieur Constantin P. Chéhiantz, № 18, Via Lauro, Milan, (Italie МИЛАНЪ (Италія).

Дозволено цензурою, Тифлисъ 30 ноября 1887 г. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовская ул. д. каз.